

כנגד ארבעה צליינים

את מה שהנוצרים עוללו לנו בהיסטוריה לא נשכח, אך האהדה שלהם לעם ישראל מחייבת לנסות לפתוח דף חדש

פגשתי בו לפני שנים, ככנס באחת מבירות אירופה. כנראה שהרעיונות שהעליתי לא היו אלה שיושב ראש הכנס ציפה להם. הוא פתח אז בהתקפה פומבית איומה נגד העם שהיה ונשאר קשה עורף, הממשיך לעבוד את העגל, בימינו – העגל הפוליטי, ואולי אף לצלוב תמימי דרך במה שמכונה לעיתים "כיבוש" או בכל צורה אחרת. הוא לא יבוא לישראל אלא ל"ארץ הקודש". הוא יחפש את הגיאוגרפיה, עקבות חייו של משיחם, אך לא את ההיסטוריה ומקורותיה. אולי יבוא לצלם בה "פסיון" נוסף, כדוגמת סרטו המתועב של גל גיבסון. לפעמים הוא אף חילוני, שעדיין זוכר הוא את הגרסא דינקותא, שלפיה גלות והרדיפות שעברנו הן סימן לסיום תפקידו ההיסטורי של היהודי עלי אדמות.

הצליין הרביעי קיצוני יותר. עמדותיו היא שהחטא מצוי לא רק בישראל אלא במקרא גופו. אבותיו, במאות הראשונות של תולדות הנצרות, לימדו שה"ברית הישנה" ניתנה על ידי אל אחר, רע, אם תרצו, מעין שטן, בעוד שאלוהי החסד התגלה רק בברית החדשה. הכנסייה נלחמה כנגד עמדה זאת בראשית ימיה, אך עדיין היא לא נמחקה כליל והיא אולי מקור האנטישמיות הארסית שהולידה את הפלגים הנאציסטניים. צליין זה יודהה תמיד עם אייבי ישראל, שלגרסתו סובלים שוב את ייסורי משיחם, ומתוך כך יודהה גם עם מלחמתם נגד קיום המדינה. זה הצליין שלא פעם הביע לפני את צערו על כך שהנאצים ימ"ש לא גמרו את מלאכתם, ואני חי וקיים:

מאוחדים לגילוי האמת

את הצליין החמישי פגשנו רק עם חזרתנו ארצה, עם תחיית האומה. יעקב חזר ארצה ועשו היושב בשעיר, היא ארם, מקבל את חזרתנו כאחים שהתפייסו. הצליין החמישי אהב אותנו ואת מפקעלנו הציוני אהבה עזה. הוא שייך לאחת מאותן קבוצות אוונגליסטיות ופונדמנטליסטיות, המאמינות שתקומת ישראל היא שלב בגאולתם הנוצרית. מולו עתה עומד אני בפני בעיה הפוכה. הוא מאמין שיבוא יום ואני אכיר את ה"אמת". האם למרות זאת ניתן לשתף פעולה? מרגיש אני כאישה שרודפים אותה להורגה, והנה מופיע גבר המוכן לעזור לה, אך כדי למנוע אשליה היא חייבת לומר לו: "נשואה אני ואהבת אני את אישי". זאת גם תגובתו היהודית. אמנם יש לנו במשותף ספר תנ"ך, אך אנתנו נשואים לאלוהי ישראל! כן, צליין נלהל אתכם דרשיח אף על פי שאנכם מצפים שאנו נגלה את ה"אמת". וזאת כי אני בצפייתנו את אנו שותפים. כמי שנמצאים במצב של איום, המשותף במידה מסוימת גם להם ולשאר העולם החופשי, שיתוף הפעולה עמם הוא הכרחי ואיננו יכולים לומר – כפי שאולי היינו יכולים לעשות בזמנים היסטוריים אחרים – לא מרובשך ולא מעוקצך.

את העבר העקוב מדם נוכד ולא נשכח. אף אחד לא עשה אותנו שליח לסליחה. ואף על פי כן, בואם של הצליינים מחייב אותנו לנסות ולפתח עמם דף חדש. עדיין מכסה אותי הבושה שאחותי במספר מקרים של העלבת כומר על ידי בחור ישיבה כאן בארץ. למחרתי שואה היינו כצעירי הארומיים בפולין דמינו אל קא אַחַי תַּרְעָע.

ביקורו ההיסטורי של סגן נשיא ארצות הברית מייק פנס ונאומו בכנסת זכו לתגובות רבות. לצד המחמאות הרבות שקיבל על נאומו הציוני והאהדה, היו שטרוו להרגיש שוב ושוב גם את הרקע הנוצרי – אוונגליסטי של תפיסת עולמו האדוקה. כיצד עלינו להתייחס לאנשים אלה, שנהא שאכן רוצים בטובתנו, מול אותן עמדות הנשמעות גם בקרב רבים ממחננו, המתירעים משיתוף פעולה שכזה?

בפרשת וישלח אנו פוגשים את האיבקותו של יעקב "עד עלות השחר" עם המלאך, "שרו של עשו" לפי חז"ל. חייב היה יעקב להיאבק עם עשו, אך גם עם שר – העולם הרחני שעשו מייצג. אכן, על רקע הבדידות הקיומית וההיסטורית של עמנו, היתוספו לגזרות, לרדיפות ולגירושים גם יכוחים ופולמוסים רתיים שבהם חזינו אבותינו להשתתף. ספרייה שלמה נוצרה, מעניינת וחשובה, המכילה בתוכה גם חיבורים סאטיריים וגם פוגעניים.

ובימינו, הררשיח היהודי-נוצרי חייב לתפוס את מקומו של הפולמוס, אך לא לשם אחדות דתית. הררשיח חייב להתקיים לא בין אנשי שוליים ובלי ימאמינים, שעבורם הכול שווה, ובעצם "לא שווה", אלא דווקא בין אנשים הדבקים באמונתם, הסוברים שברשיחם אמנם "לא מדייק בדבריו", ואף על פי כן אין להשתמש נגדו באלימות, בפרובוקציות ואף לא בהעלבה.

אולם, יש להעיד: עלינו להבין שדרשיח עם הנצרות איננו יכול להיות סימטרי. מאחד שהנצרות בנויה על "הברית הישנה" הנוצרים יכולים לשיר אתנו את שירי ציון, ומנגד אין אנו יכולים לשיר אתם את שירי רומא. ולמרות זאת יש, לדעתי, אפשרות לדרשיח ולשיתוף פעולה. נאני בסיסי לכך הוא הפסקת ההסתה לאלומות וגם ביטול המיסיון המועיד ליהודים. למה לחזור למצב שבו נצטרך שוב להיאבק, להתנגד ולהתקף, או שוב להזיק את דברי ההבל שארגונים ותנועות מסין מפורים חרשים לבקרים?

עולים לרגל

ממכלול הגישות הנוצריות ליהדות ולישראל, בחרתי בארבע הנראות לי יסודיות וחשובות ביותר. הבה נתאר לעצמנו ארבעה צליינים העולים לרגל למדינת היהודים.

הצליין הראשון הוא הנוצרי הקלאסי הרואה ביהדות שלב ראשוני המבשר את הנצרות. בעיניו, עם הופעת הנצרות בטלה התורה, והיהדות הפכה למעין מאובן. הוא ידגיש את ההבדלים התאולוגיים והמוסריים שבין הברית החדשה והמקרא, כדי להוכיח את עליונותה של הנצרות, ולמרות זאת כשהוא יגיע ארצה הוא יתרגש לפגוש ביהדות ובארץ ישראל את מקורותיו, שמהם יוכל להבין את לידת דתו. יש בו מידה של סובלנות ליהדות והכרה בקיום המדיני היהודי, למרות שהוא מאמין בלבו שתשועתם תתאפשר רק על ידי התנצרותם.

הצליין השני, בן זמננו, נוצר ופתח יותר. התורה עברו היא דרך אלטרנטיבית שבה יכולים היהודים ללכת, להגיע לאל ולתשועת הנפש גם ללא קבלת האמונה הנוצרית. הדוגמה הבולטת בין צליינים מועטים אלה מצויה הייתה בדמותו הברוכה של ר"ד מרסל דובואה ז"ל, שהשתתף עמנו שנים רבות בבניית החברה הישראלית. הצליין השלישי רואה בעם היהודי את החוטא בה"א הידיעה.

לו את הרחיפה האחרונה לעלות לארץ בעצמו. המחבר זכה לפגוש דמויות מפתח רבות, מדיניות ודתיות, והוא משתף ברגעים מיוחדים מהמעמדים הללו. לדוגמה, הוא מתאר את השנה הקסומה שבה למד בישראל באמצע שנות החמישים, הרבה לפני ששנת לימודים בארץ בחור ישיבה אמריקאי הייתה לו הזכות להתארך בסעודת פורים בביתו של הרב הראשי לישראל דאז, הרב יצחק הרצוג. בעיצומה של הסעודה כנסו לחדר בנו של הרב הראשי, חיים הרצוג, מי שלימים יכהן כנשיא מדינת ישראל. הופעתו המרשימה במדי קצין צה"ל תפסה מיד את תשומת לבם של כל הנוכחים. הרב הראשי, בקול אבהי חם, קרא לבנו לראש השולחן, הצביע על שלום גולד הצעיר ואמר לו: "חיימקה, הבחור הצעיר הזה עשה את כל הדרך מאמריקה לפה בשביל ללמוד תורה בארץ ישראל". הרב גולד מתאר איך ניתן היה לחשו את האהבה הגלויה והבולטת של האב לבנו ואת גאוותו על הישגיו, יחד עם הצער על כך שבנו בחר ללכת במסלול חיים שונה מזה של אביו.

נוכח בעת ההתרחשויות

במפגש נוסף עם דמות היסטורית, הוא מתאר את ביקורו הראשון של ראש ממשלת ישראל מנחם בגין בארצות הברית. משפחת גולד הייתה אז במהלכו של טיול משפחתי ארוך. הרב גולד החליט לבצע שינוי במסלול הטיול ולנסוע אל המלון שבו עמדה להיערך קבלת הפנים לראש ממשלת ישראל. הוא הצליח להכניס לאלום האירועים המהודר והנוצץ את כל בני משפחתו המיוזעים והמאובקים. הרב גולד מתאר איך ראש הממשלה בגין הבחין בבנו ירמי בן השבע, אחו בו והניף אותו באוויר, והרביק ללחו נשיקה גדולה של סבא אהוב.

נראה שכך ממש נכתב הספר הזה – כמו סבא אהוב, החולק עם בני הדור הצעיר את ההיסטוריה של עם ישראל בגוף ראשון, מתוך זיכרונותיו האישיים. סיפוריו מעניינים ומעוררי השראה. זהו ספר קל לקריאה, הנושא מסר רב משקל. תענוג לקרוא אותו וקשה להניח אותו מהידיים. הוא מהווה הזדמנות חשובה עבור הדור הצעיר לשמוע על המהלכים ההיסטוריים של הדור הקודם ממישהו שהיה שם כשהם התרחשו.

במבוא לספר ישנם סיפורים, וכן התייחסות למשנתו של הרב קוק ודברי סגנויה על הרצל, וגם הסבר על אודות שמו של הספר. הרב גולד מתאר בלהט האופייני לו את הזמנים המיוחדים שבהם אנו חיים ומסביר שהשם העברי שנתן לספרו מבטא לא את מצבו של המחבר אלא את תפילתו – שיהיה ראוי באמת להיות "בתוך עמי אנוכי", להיות נכלל בתפילות ובחלומות של עמנו, בפרק הזמן המיוחד הזה בהיסטוריה. ●

בתוך עמי אנוכי

מיוזיאמסבורג לירושלים

הרב שלום גולד

מאנגלית: שמעון בראלישע

גפן, 2017, 400 עמ'

תשובות // 1. הרש"ר הירש 2. בלז פסקל 3. אדום 4. ברהמה, וישנו, שיווה 5. דליה רביקוביץ 6. מיכה (ז, ו) 7. גורילות 8. היררכיה 9. "אונית הקרב פוטימקין" 10. נתניה 11. "אבניבי", "הללויה" ו"דיווה"